

Μάρκος Π. Σπανός: Στον αγώνα για την εφαρμογή των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Κύπρο, Λονδίνο-Λευκωσία, 1953-1959

Μέσα από το χαρτώο και φωτογραφικό αρχείο του Μάρκου Σπανού, τον Τύπο, συνεντεύξεις στην υπογράφουσα, και δημοσιευμένες πηγές θα παρουσιαστούν πτυχές του έργου του ιδίου, των συνεργατών του και των φορέων εντός των οποίων έδρασε για την αυτοδιάθεση της Κύπρου, την ένωσή της με την Ελλάδα και την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των Κυπρίων.

Το 1953, ως φοιτητής στη Νομική Σχολή του Gray's Inn, ο Μ. Σπανός αποτέλεσε ένα από τα πρώτα και πιο δραστήρια μέλη της Εθνικής Φοιτητικής Ένωσης Κυπρίων Αγγλίας (ΕΦΕΚΑ). Το 1956 διορίστηκε Γενικός Γραμματέας του Γραφείου Εθναρχίας (Λονδίνο) και Γραμματέας της Κυπριακής Αδελφότητας Λονδίνου. Υπό τις πιο πάνω ιδιότητες, ανέπτυξε πλούσια διαφωτιστική, κυρίως, δραστηριότητα (αρθρογραφία, ομιλίες, συνέδρια, συναντήσεις με Βρετανούς πολιτικούς, κ.ά.). Επίκεντρο της διαφώτισης ήταν η θέση πως οι Κύπριοι, οι οποίοι υφίσταντο πολύπλευρη καταπίεση από τους Βρετανούς (η οποία εντάθηκε με την έναρξη του Αγώνα της ΕΟΚΑ), είχαν το δικαίωμα να καθορίσουν, ως ελεύθεροι πολίτες, την τύχη της πατρίδας τους. Στενότεροι συνεργάτες του ήταν οι κατά καιρούς συγγάτοικοι και συμφοιτητές του Σπύρος Κυπριανού, Τάσσος Παπαδόπουλος, Ηλίας Υψαρίδης, Λέλλος Δημητριάδης, Δημήτρης Λιβέρας και Ανδρέας Μαυρομμάτης.

Στα τέλη του 1957, επιστρέφοντας μετά το πέρας των σπουδών του στην Κύπρο, ο Μ. Σπανός ενεγράφη στο Μητρώο Δικηγόρων. Ως δικηγόρος ανέλαβε την υπεράσπιση αγωνιστών της ΕΟΚΑ στα δικαστήρια.

Το 1958 διορίστηκε Γραμματέας του Κεντρικού Γραφείου των Επιτροπών Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων των Δικηγορικών Συλλόγων Κύπρου. Μεταξύ άλλων, υπό αυτή του την ιδιότητα, τον Σεπτέμβριο του 1958 συνόδευσε τη βουλευτή Barbara Castle στις επισκέψεις της σε χωριά, για τη διερεύνηση της παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, συνόλων και ατόμων. Το 1959, διορίστηκε τοπικός αντιπρόσωπος του Διεθνούς Συνδέσμου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (συμβουλευτικού σώματος του ΟΗΕ).

Ο ίδιος ο Μ. Σπανός τονίζει πως οι εμπειρίες και τα συναπαντήματα της κρίσιμης εξαετίας 1953-1959 συνέβαλαν καθοριστικά στη διαμόρφωση της προσωπικότητας, της ιδεολογίας και της σταδιοδρομίας του.

Η αξία της εισήγησης εδράζεται τόσο στα επί μέρους ζητήματα, τα οποία θα αναλυθούν, όσο και στην ταύτιση της πορείας του Σπανού με την πορεία της Κύπρου.¹ Εξάλλου, ο Σπανός είναι ο μόνος εν ζωή δικηγόρος μιας ιστορικής παρέας. Με δεδομένη, επίσης, τη δημοσίευση του Αρχείου του Τ. Παπαδόπουλου και του Α' τόμου της αυτοβιογραφίας του Σπ. Κυπριανού, η εισήγηση θα συμβάλει στη συμπλήρωση μιας εικόνας, που είναι, ακόμη, υπό σύνθεση. Την εικόνα, δηλαδή, της δράσης σημαντικών πολιτικών ανδρών της Κύπρου, όταν ακόμη ήταν νεαροί φοιτητές ή απόφοιτοι, ώριμοι όμως και εθνικά συνειδητοποιημένοι, τον καιρό του Αγώνα, στη βρετανική πρωτεύουσα.²

¹ Το 1962 ο Σπανός διορίστηκε Εισηγητής στο Ανώτατο Συνταγματικό Δικαστήριο και το 1964 Δικηγόρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Το 1968 έγινε Πρόεδρος του νεοσύστατου Δικαστηρίου Εργατικών Διαφορών. Τον Ιούνιο του 1972 ανέλαβε το χαρτοφυλάκιο του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, το οποίο διατήρησε έως το Πραξικόπημα της 15ης Ιουλίου 1974. Τον Ιανουάριο του 1975, ο Πρόεδρος Μακάριος τον διόρισε ξανά στο πηδάλιο του ίδιου Υπουργείου, όπου παρέμεινε έως τον Μάρτιο του 1978. Το 2003 διορίστηκε από τον Πρόεδρο Τάσσο Παπαδόπουλο Πρόεδρος της Επιτροπής Δημόσιας Υπηρεσίας, όπου υπηρέτησε έως τον Σεπτέμβριο του 2009.

² Τάσσος Παπαδόπουλος, *Αρχείο*, τ. Α', επιμ. Πέτρος Παπαπολυβίου και Χαράλαμπος Αλεξάνδρου, Λευκωσία 2020. Σπύρος Κυπριανού, *Στην μάχη της Ιστορίας όπως την έζησα*, τ. Α', 1932-1959, επιμ. Γιώργος Κ. Τσαλακός, Αθήνα 2024.